

НАСТАВНО-УМЕТНИЧКО-НАУЧНОМ ВЕЋУ
ФАКУЛТЕТА МУЗИЧКЕ УМЕТНОСТИ У БЕОГРАДУ
СЕНАТУ УНИВЕРЗИТЕТА УМЕТНОСТИ У БЕОГРАДУ

Извештај Комисије за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта

“УТИЦАЈ РОМАНТИЧАРСКЕ ЕСТЕТИКЕ НА ЖАНР КЛАВИРСКЕ СОНАТЕ“

Кандидат: **Ирина Наумовска**

Комисија у саставу: Јакутхон Михаиловић, редовни професор ФМУ – ментор, Невена Поповић, редовни професор ФМУ, Бранко Пенчић, редовни професор ФМУ, Дејан Синадиновић, редовни професор ФМУ и Биљана Горуновић – редовни професор Академије уметности у Новом Саду, упознала се са писаним делом докторског уметничког пројекта кандидата Ирине Наумовске, под називом **“Утицај романтичарске естетике на жанр клавирске сонате“**.

На основу сазнања која је стекла анализом овог рада и јавног извођења докторског уметничког пројекта, Комисија подноси следећи извештај Наставно - уметничко - научном већу Факултета музичке уметности у Београду и Сенату Универзитета уметности у Београду:

Биографски подаци:

Ирина Наумовска је рођена у Скопљу 1983. године. Нижу и средњу музичку школу завршила је у Музичко-балетском центру „И. Н. Луј“ у Скопљу, у класи проф. Надежде Пожарицкаје Пејсахове. На Факултету музичке уметности у Београду дипломирала је 2006. године у класи проф. Јакутхон Михаиловић, у чијој класи је завршила и специјалистичке студије, 2007. године. Исте године уписала је докторске студије.

У току свог школовања похађала је семинаре, тј. мајсторске курсеве, на којим је имала прилику да сарађује са професорима и уметницима као што су Ари Варди, Хироко Накамура, Мишел Бероф, Владимир Вијардо, Наум Штаркман, Павел Нерсесјан, Ноел Флорес, Мати Раекалио, Владимир Троп, Лори Симс, Арбо Валдма и др. У области камерне музике усавршавала се код професора Лизе Вилсон, Жени Захаријеве и Михаила Цетлина.

Ирина Наумовска је наступала на концертима, такмичењима и завршним концертима мајсторских курсева у Француској, Малезији (Куала Лумпуру и Пинангу), САД-у, Јапану, Италији, Грчкој, Бугарској, Швајцарској, Шведској, Русији, Аустрији, Португалу, Шпанији, Чешкој, Немачкој, Мароку, Србији, итд.

На такмичењима је освојила следеће награде:

- Прва награда на Међународном пијанистичком такмичењу (МПТ) у Краљевству Мароко, 1998. год. (у конкуренцији до 35 година);
- Прва награда на МПТ „Николај Рубинштајн“ у Паризу, 1997. год;
- Прва награда на МПТ „Ђовани Промесе“ Таранто, Италија, 1995. год;
- Друга награда на МПТ „Ровере Д'Оро“ Сан Бартоломео, Италија, 1996. год;

- Друга награда на МПТ „Петар Коњовић“ Београд, 1996. год;
- Друга награда (за клавирски дуо) на МПТ „Ровере Д' Оро“ Сан Бартоломео, Италија, 1996. год;
- Друга награда (за клавирски дуо) на МПТ „Музика и Земља“ Софија, Бугарска, 1996. год;
- Сертификат за високо уметничко извођење на МПТ „Шесто калифорнијско међународно такмичење младих уметника 2003.“ у Сан Дијегу, Калифорнија, 2003. год;
- Учествовала је на Међународном пијанистичком такмичењу Хилтон Хед, у САД-у, 2006. год;
- Добитник је седам првих награда на државним такмичењима у Македонији (1992-2001).

Ирина Наумовска је наступала на следећим фестивалима:

- Међународни музички фестивал „Салуцо“, Италија, 2000. год;
- Међународни музички фестивал „Охридско лето“, Охрид, 2002. и 2008. год;
- Међународни музички фестивал „Виана до Кастело“, Португал, 2003. год;
- Међународни музички фестивал „Скопско лето“, Скопље, 1998. и 2004. год;
- Летња академија Универзитета музике и извођачких уметности, Баден, Аустрија, 2005. год;
- Међународни музички фестивал у Гослару, Гослар, Немачка, 2006. год.
- 12. Хамаматсу Међународна пијанистичка академија, Хамаматсу, Јапан, 2007. год;

Свој први соло реститал одржала је 1997. године, док је значајније солистичке концерте имала у:

- Стокхолму, Шведској, 1998. год. у дворани Музичког музеја;
- Гослару, Немачкој, 2006. год;
- Београду, 2005. год. на Коларчевом народном универзитету: циклус - Сусрет са уметником;
- Охриду, Македонији, 2008. год. на фестивалу „Охридско лето“.
- Луцерну, Швајцарској, са Швајцарским симфонијским оркестром „Камерата Швајс“ са маестром Хауардом Грифитсом у дворани ККЛЈ;
- Бечу, Аустрији, 2010. и 2011. год. са симфонијским оркестром „Концертферајнигунг“ са маестром Тицијаном Дуком у Концертхаусу.

Наступала је као солиста са Македонском филхармонијом 1998. и 1999. године.

Више пута је наступала са Интернационалним камерним саставом у Италији у 2000. години.

У току школовања на Факултету музичке уметности у Београду наступала је на преко шездесет концерата у иностранству и Србији и то у следећим градовима: Београду, Новом Саду, Нишу, Краљеву, Ваљево, Лесковцу, Пожаревцу, Смедереву, Чачку, Крушевцу, Ћуприји, Аранђеловцу, Сопоту и др.

Добитница је следећих признања и награда:

- Награда града Скопља „13 Ноември“, 1996. год;
- Награда „Климентина Рафајловска“ за најбољег ученика и извођача, Скопље, 2000. год;
- Награда „Олга Михајловић“ студенту Факултета музичке уметности у Београду, 2005. год;

- Награда „Катарина Аћимовић“, студенту Факултета музичке уметности у Београду, 2006. год;

- Награда „Емил Хајек“ Факултета музичке уметности у Београду, 2008. год;

-

Чланица је Клавирске дуо асоцијације у Токију, Јапан.

Од 2011. год. сарађује са сопраном Тијаном Ђуричић, са којом редовно наступа.

Реализовала је аудио и видео записе у Малезији, Мароку, Македонији, Швајцарској и Аустрији.

Анализа докторског уметничког пројекта – писаног рада

Ирина Наумовска је у конципирању свог писаног рада поставила вишеслојни аналитички и истраживачки простор, који значајно превазилази зацртани опсег елаборације карактеристика романтизма и особености интерпретације изабраних Соната. Постављени изазов разматрања одлика романтизма, аргументовано је разрадила бројним ауторитативним гледиштима значајних историјских личности које су утицале на развој светске културе и уметности. Разрађујући Хегелове, Е.Т.А. Хофманове, Гетеове и Адлерове идеје, Наумовска поставља и развија тезу, по којој романтизам нема јасно омеђен временски простор. Указивањем на Блумове идеје, које се руководе концептом јединствености класично-романтичарске епохе, ова позиција се додатно утврђује.

У елаборацији одлика романтизма, где се износе анализе идеја Хердера (о "духу народа" и улози индивидуализма као потентне снаге), Канта, Фихтеа, Шелинга, Колрица (о значају индивидуализма, тј. појму уметника-генија), Ж.Ж. Русоа ("музика је најзначајнија од свих уметности"), Шопенхауера ("Музика је једина апстрактна уметност способна да директно говори о свету"), Наумовска импонује ширином својих видика. Констатује се да је романтизам, као савршено логичан стваралички процес, тесно повезан

са социолошким, друштвеним и креативним развојем света и да као такав није у колизији ни са претходним, ни са потоњим развојним токовима музичке уметности.

Растерећена од фетишизације епохе романтизма, надовезујући се на претходно изложена сазнања, Наумовска излаже сагледавање развојних токова сонатне форме овог периода. Наводе се бројна ауторитативна, мада често и различита мишљења о развојним токовима овог жанра; В. Њумена - о трофазном развоју сонате; Р. Штрауса - о постепеном повећавању контрадикторности у креирању ставова, које после Бетовена више није у стању да пренесе такав ниво "највеличанственијих садржаја"; А. Лејкина – о идентификовању распада структуре сонатне форме у музици Шуберта, Шумана и Шопена; Чернија – о дефинисању овог жанра као четвороставачног циклуса, блиско повезаног са Симфонијом, кватретом и другим типовима инструменталних цикличних форми.

После темељне компаративне анализе периода романтизма и развоја сонатне форме у том периоду, Наумовска предочава исрпну визију палете историографских, структуралних, креативних и извођачких садржаја у сонатама Шуберта, Шопена и Скрјабина. Прихватајући оправданост погледа да се развој сонатне форме у периоду романтизма одвијао у оквирима три развојне фазе – почетне, зреле и завршне - које нас доводе до уласка у модернизам, Наумовска констатује присутност различитих верзија романтизма које су повезане заједничким везама присутним у оригиналности специфичних доживљајних сензација које превазилазе границе чулног, допирући до метафизичког, али и онога што можемо назвати доживљајем реалности, уз подједнак низ искорачења из онога што подразумева традиционални третман овог жанра.

У том смислу, Наумовска у **Шубертовој Сонати у Бе-дур, Д. 960** сагледава јак утицај класичног стила, али уједно указује и на контекст истраживања ширих, готово филозофских оквира, као и појава изнад перцептивне стварности, евидентних у комплексној мрежи хармонских и мотивских веза у вишеставачној структури Сонате. Наумовска анализирајући ово дело - које чини један од врхунаца Шубертовог стваралаштва прожетог тоналним, хармонским и структуралним истраживањима - указује на утицај бетовеновске монументалности, како у Шубертовом делу, тако и у западноевропском наслеђу музичке уметности. Вишеслојном структуралном анализом,

прожетом бројним примерима, Наумовска утврђује референтну оправданост овог дела, као једног од најзначајних обележја епохе романтизма.

Шопенова Соната бр. 2 у бе-молу оп. 35, навела је Наумовску да анализу овог дела започне излагањем дилема везаних за њену форму. Шопенов допринос развоју сонатне форме заузима посебно место, али које је, познато је, током деценија више пута оспоравано. Цитирајући бројна различита мишљења, почевши од Хуникеровог питања "ако је Скарлати писао сонате, шта је онда Апасионата ?", формира се став да соната није рецепт који треба копирати, већ облик који се гibaјући развијао под огромним материјалом уметничке музике која је временом настајала. Наумовска наводи бројна размишљања значајних личности о структури сонатне форме, почевши од Шуманове критике Шопенове Сонате у бе-молу, идеја погресивне групе окупљене око Вагнера и др. Наумовска осветљава револуционарност Шопеновог стваралаштва, које је тек у двадесетом веку достигло потпуну афирмацију. Студиозном компаративном анализом Сонате и стваралачких могућности сонатне форме, промишљаних у време Шопеновог живота, али и после његове смрти, Наумовска урађа у детаљну анализу Сонате у бе-молу. Значајним документовањем свих структуралних поступака, анализом хармонских токова и мотивског рада, уз помоћ бројних писаних примера, као и анализа забележених интерпретација великих пијаниста, Наумовска нас уводи у сазнање о непролазности Шопеновог генија.

Аналитичко разматрање Скрјабинове Сонате бр. 2 у гис-молу, такође се одликује студиозношћу примењеном у анализи претходних узорака развоја сонатне форме у периоду музичког романтизма. Наумовска високим нивоом аналитичке проницљивости указује на Скрјабинов еволутивни музички развој, као преседан у токовима романтизма западноевропске музике по инкорпорисању нових стилова у традиционалније основе, убрзо стварајући један препознатљив личан израз. Усмеравајући пажњу на његову другу Сонату у гис-молу, Наумовска указује да управо она може послужити као парадигма његове стваралачке еволуције. Наумовска тако наводи утицај бројних луцидних стваралачких поступака из скорије прошлости од пресудне важности за Скрјабинов композициони језик (Шопен, Вагнер и др.), исто као и значајан утицај идеја тада актуелних религијских и мистичких учења. Бројним писаним примерима, анализом

звучних записа великих пијаниста и дубинском структуралном анализом овога дела, Наумовска заокружује своју визију утицаја романтичарске естетике на развој сонате.

Критички осврт на писани део уметничког пројекта – писани рад:

У писаном раду под називом **"Утицај романтичарске естетике на жанр клавирске сонате"** Ирина Наумовска је остварила високопрофесионални приказ суштинских карактеристика развоја и настајања епохе романтизма. Полазећи од рационалистичке суштине научно-истраживачког поступка, која нас упућује да сваки објекат који је предмет истраживања претходно треба да буде аналитички расчлањен до најситнијих структуралних детаља, Наумовска је скенирала изабрану тематику полазећи од макро плана којим је обухватила историографске, друштвене, научне, филозофске, културолошке, уметничке и музичко-уметничке премисе, да би их потом пренела на узорке соната Шуберта, Шопена и Скрјабина. Истим поступком, наведена дела је потом анализирао до микро детаља структуралне функционалности. У разматрању естетских и структуралних карактеристика ових сонатних остварења, Наумовска је подједнако успешно користила и емпиријски метод формирања закључака, примењен уз компаративни метод у поступку анализе доступних аудио записа. Ширина разматране материје инкорпориране у специфично музичку проблематику, као и њихово многоструко сагледавање из више углова, чине овај рад од изузетног значаја пре свега за будуће пијанисте-истраживаче, али и за оне потенцијалне интересентне који се у својим интересовањима крећу из правца естетике ка специфично музичким категоријама.

ЈАВНО ИЗВОЂЕЊЕ ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА представљено је реситалом у Галерији КНУ у Београду, 12. новембра 2013.

Програм реситала:

Ф. Шуберт: Соната у Бе-Дуру, Д. 960

Ф. Шопен: Соната бр. 2 у бе-молу, оп. 35

А. Скрјабин: Соната-фантазија бр. 2 у гис-молу, оп. 19

Ирина Наумовска је на свом завршном испиту докторских студија свирала дела Франца Шуберта, Фредерика Шопена и Александра Скрјабина. Ова изузетна млада уметница је кроз своје пијанистичко излагање представила својеврсну поетску развојност када је реч о третирању сонатне форме. Тако је саградила специфичну вертикалу која је кренула од Шубертовог мистицизма исказаног у репетитивним мелодијским обрасцима, развила се на драмском сликању једног од Шопенових најпопуларнијих дела, које по некима у себи алегоријски сублимира читав један живот, а завршила на екстатичком позно романтичном исказу Александра Скријабина. Ирина Наумовска у својој извођачкој умешности сублимира нежан и непатворен уметнички израз који је поседовала и као студент основних студија Факултета музичке уметности и смео приступ зреле уметнице која кроз музику коју свира жели да се изрази на што јаснији начин. Тако смо се кроз њену презентацију упознали са изванредно складним тонско-агогичким експериментима који су на изврстан начин провоцирали идеје утканих у делима извођених композитора. Уз одличан осећај за баланс, како у тонском вајању, тако и на нивоу грађења целине, Ирина Наумовска се представила као изузетно занимљива уметница која на веома сугестиван начин чита музику коју представља. Треба напоменути и то да Ирина Наумовска плени својим изванредним осећајем за стилистику и добар укус у извођењу, елементима који су у данашње време пречесто занемарени у име виртуозности и маниризма. Такав њен природни осећај,

исказан кроз савршену равнотежу свих интерпретативних елемената, чини да њено извођење плени квалитетом универзалности и стабилности.

ЗАКЉУЧАК КОМИСИЈЕ:

Писани рад у склопу докторског уметничког пројекта Ирине Наумовске, презентује висок ниво увида у историографску, стилско-композициону, теоретско-истраживачку и концертантно-извођачку фактографију, чиме је демонстрирана завидна посвећеност овој комплексној проблематици и постигнута видна промишљеност у његовој реализацији. Наумовска својим темељним приступом материји претендује на целовити увид у све историографске, културолошке, структуралне и садржајне компоненте које би категоријално биле присутне у врхунском извођачком приступу музичком делу и у томе у великој мери успева. Писани рад је на најбољи начин имао ефекта на саму звучну реализацију ове три романтичне сонате, продубљујући и гранајући интерпретативне поступке на начин којим је њихова унутрашња логика била осветљена, шири контекст обухваћен и сугестивно предочен, а каткад неухватљиве финесе суптилно осенчене, истражене и промишљене. У том смислу, узорна интерпретација соната Шуберта, Шопена и Скрјабина у пуној мери је оправдала велике амбиције писаног рада, износећи на видело све резултате до којих се истраживањем дошло. Може се без даљњег закључити да докторски пројекат Ирине Наумовске спада у ред пожртвованих и вредних уметничко-истраживачких доприноса нашој стручној јавности, тиме заслужујући пуну пажњу музичких педагога, извођача, као и будућих истраживача специфично музичких, интерпретативних и културно-историјских елемената и одлика западноевропског романтизма.

На основу свега изнетог Комисија за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта Ирине Наумовске, констатује да њен докторски уметнички пројекат на студијском програму за Клавир испуњава све критеријуме и са задовољством предлаже Наставно-уметничко-научном Већу и Сенату Универзитета уметности да прихвате Извештај и покрену процедуру за јавну одбрану докторског уметничког пројекта под називом: **“УТИЦАЈ РОМАНТИЧАРСКЕ ЕСТЕТИКЕ НА ЖАНР КЛАВИРСКЕ СОНАТЕ“.**

У Београду, 12. новембра 2013.

КОМИСИЈА:

Јакутхон Михаиловић, ред.проф.ФМУ – ментор

Невена Поповић, ред.проф.ФМУ

Бранко Пенчић, ред.проф.ФМУ

Дејан Синадиновић, ред.проф.ФМУ

Биљана Горуновић – ред. проф. Академије
уметности у Новом Саду